

IN MEMORIAM

Stjepan Han (1907-1996)

Stjepan Han, diplomirani elektromašinski inženjer i istaknuta ličnost u oblasti organizacije rada, uzdizanja kadrova, produktivnosti i menadžmenta, rođen 1907. godine u Vukovaru, preminuo je 1. oktobra 1996. godine u Beogradu. Živoga duha, širokih pogleda, mnogostrukog interesovanja za ključne i praktične probleme i, nadasve, dobar čovek i humanista, on je po vokaciji bio borac za progres u sferama života koje su tražile unapređenje i inovaciju. U oblastima kojima se bavio ostavio je duboke tragove jer je dobro znao da se nijedan progres ne može ostvariti ako naučno i organizaciono postavljanje nije praćeno formiranjem kadrova.

Rođen u uglednoj lekarskoj porodici, posle mature upisao se na tehnički fakultet Sveučilišta u Zagrebu gde je stekao diplomu elektro-mašinskog inženjera. Posle diplome radio je u elektroprivredi u Zagrebu, sve do 1943. godine. Tada odlazi u partizane, pošto je već od 1941. godine saradivao u narodnooslobodilačkom pokretu. Na oslobođenoj teritoriji radi kao stručnjak za elektroprivredu u aparatu Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije. Posle oslobođenja Beograda deluje u centralnim privrednim organima vlade Nove Jugoslavije. Pre svega na koncipiranju novog elektroprivrednog sistema, ali i na drugim tehničkim i ekonomskim poslovima. Zabeleženo je da je već od 1953. godine organizovao pripreme za orijentaciju i usavršavanje jugoslovenskih tehničkih i privrednih kadrova u inostranstvu, i da će se edukativnom delatnošću baviti, na jedan ili drugi način, sve do kraja života.

Sa njemu svojstvenim smislom za izbor pravih tema i za organizaciju, inženjer Han priprema Svetsku konferenciju o energiji koja je održana

1953. godine u Beogradu. To će, verovatno, ujedno biti i njegov poslednji veliki zadatak iz ove oblasti. Posle toga, usmeriće se na složenu nematerijalnu stranu privrede i razvoja. Zajedno sa nevelikim brojem naših stručnjaka i sa vodećim ljudima u svetu, prolaziće kroz sve mene kroz koje su prolazile ideje o ljudskom radu i ulozi čoveka. Počev od Kolin Klarka, preko Žorža Fridmana, Aleksandra Kinga i Harbieona i, dalje, do Tinbergena, Furastejea i drugih - sa svima je njima Han sarađivao neposredno ili posredno. Njega nisu dovodili u nedoumicu novi koncepti ili paralelne šeme, ni nova istraživanja ni radikalni zaključci. Dinamička društvene podela rada, diferencijalna produktivnost, čovek kao faktor proizvodnje, ljudski kapital, humani resursi, faktor znanja i inovacija, naučni i tehnički progres, planiranje i programiranje, proučavanje budućnosti i drugo sa čime se odlikovao posleratni razvitak ovog dela naučne misli - sve je to privlačilo njegovu pažnju i nailazilo mesto u sistemu koji je stvarao.

Osnivanje 1953. godine Saveznog zavoda za produktivnost rada, čiji je Stjepan Han inicijator i prvi direktor stvoriće neke pretpostavke za punije uvažavanje ove materije u praksi ekonomske politike i planiranja. Pošto za to nije bilo stručnih kadrova, Han pokreće 1960. godine postdiplomski kurs za četiri smera kojih nije bilo u redovnoj univerzitetskoj nastavi. U pitanju su bili merenje i proučavanje procesa rada, operaciono istraživanje, matematička statistika sa verovatnoćom, te ekonomika i organizacija preduzeća. Kada je početkom šesdesetih godina došlo do bitnih promena u razvojnoj politici i do smene rukovodstva Saveznog zavoda za planiranje, Han napušta Zavod za produktivnost rada i odlazi za profesora Ekonomskog fakulteta u Subotici. Ovde i na Univerzitetu u Novom Sadu zalagaće se za nastavu i istraživanja iz ovog šireg kruga i za to će stvarati potrebne uslove.

Bogata je i raznovrsna bila međunarodna delatnost profesora Hana. Pored stalnog interesovanja za ono što se u nauci dešavalo u svetu, i pored učešća na raznim naučnim sastancima, on je bio predstavnik Jugoslavije na međunarodnim zasedanjima i konferencijama i, učestvovao je u radu komisija kao ekspert ili u ličnom svojstvu, bio je savetnik ili konsultant razvojnih projekata. Na jedan ili drugi način učestvovao je u aktivnostima Organizacije Ujedinjenih nacija, Međunarodnog biroa rada, UNESKO-a, Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, kao i u radu nevladinih organizacija poput Rimskog kluba i drugih.

Profesor Han nije se profesionalno bavio demografskim pitanjima, jer nisu bila u žiži njegovog naučnog interesovanja. Međutim, posedovao je široka znanja iz oblasti demografije, naročito njenog empirijskog dela. Bio je član jugoslovenske delegacije na Svetskoj konferenciji o stanovništvu, koja je u organizaciji Ujedinjenih nacija održana u Beogradu 1965. godine, a učestvovao je i na skupovima Jugoslovenskog statističkog društva. Odlikovao se razumevanjem tananih veza između demografskih fenomena i onih koje je sam proučavao. Ja, naravno, ne mogu detaljno govoriti o Hanovom razumevanju tih veza, jer je ono češće implicitno sadržano u analizi ili argumentaciji, a ređe je eksplicitno izraženo. Ipak su mi ostala u sećanju tri karakteristična primera. Prvi kada smo tokom njegovih priprema Svetske konferencije govorili o zavisnosti potražnje energije od obima, rasta i strukture stanovništva. Drugi kada je sredinom sedamdesetih na skupu u Subotici raspravljao o demografskim trendovima u budućnosti. I treći, nedavno, kada je pripremajući savetovanje o menadžmentu u XXI veku, odredio da prvi referat bude posvećen demografskim tendencijama.

Akademik Miloš Macura